

## Biosy

**Stefan Balicki** urodził się pod Samborem w roku 1899, zginął w więzieniu hitlerowskim w forcie VII w Poznaniu w 1943. Był synem nauczycieli. W 1917 roku ukończył gimnazjum w Samborze. Następnie studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego. Od 1919 służył w Wojsku Polskim, brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1921 przeprowadził się do Poznania i rozpoczął studia polonistyczne. Ukończył je w 1925, zdał egzamin państwowy na nauczyciela szkół średnich i aż do wybuchu II wojny światowej pracował w Prywatnym Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Należał do Koła Polonistów i razem z Czesławem Latawcem redagował jego pierwsze pismo, „Nowe Wici”, którego trzy numery wyszły w 1926 r. Należał do grupy literackiej Łoża. Od 1921 publikował recenzje i opowiadania w prasie warszawskiej i poznańskiej („Tęcza”, „Dziennik Poznański”). W 1933 wydał zbiór opowiadań *Chłopcy. Szkice z życia szkoły*. W jego dorobku prozatorskim są też powieści: *Dziwiąta fala* (1930), *Ludzie na zakręcie* (1937), *Czerw* (1938), *Dom wróżki* (1939, powieść w odcinkach drukowana w „Dzienniku Poznańskim”). W 1937 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL. Był kierownikiem Ogniska Metodycznego Języka Polskiego w woj. wielkopolskim oraz autorem komentarzy do lektur szkolnych (Reymont, Prus). Dał się też poznać jako autor tekstów satyrycznych pisanych dla Różowej Kukułki, Klubu Szyderców i „Dziennika Poznańskiego”.

**Wojciech Bąk** urodził się w 1907 w Ostrowie Wlkp., zmarł w 1961 w Poznaniu. Należał do najlepszych poznańskich poetów dwudziestolecia międzywojennego. Był synem ślusarza. Mieszkał i chodził do gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim. W 1925 roku przeniósł się do Poznania, gdzie studiował filologię polską i filozofię. Był członkiem grupy Łoża i redakcji „Życia Literackiego”. W 1929 skończył studia i zatrudnił się jako tymczasowy nauczyciel w poznańskich gimnazjach Marii Magdaleny i Paderewskiego. Współpracował z tygodnikiem „Tęcza” oraz kabaretem Różowa Kukułka. W 1933 zdał egzamin państwowy dla nauczycieli szkół średnich – miał uprawnienia do nauczania języka polskiego i nauki obywatelskiej. Przed drugą wojną światową wydał dwa dramaty, *Jerzego i Barbarę* (w 1937 wystawiany w Teatrze Polskim w Poznaniu – spektakl pt. *Protest*) i *Tyberiusza* oraz trzy tomy wierszy: *Brzemię niebieskie*, *Śpiewną samotność*, *Monologi anielskie*. Wiersze publikował też w „Pionie”, „Skamandrze”, „Prosto z Mostu”, „Roczniku Literackim”. Uprawiał przede wszystkim lirykę religijną, głoszącą wszechobecność Boga i kreacyjną moc słowa poetyckiego. Za debiutancki tom *Brzemię niebieskie* otrzymał w 1934 roku Nagrodę „Wiadomości Literackich” – przez co stał się osobą sławną, a jego tomik został w Poznaniu wyprzedany na pniu, co w przypadku zbiorów wierszy (choć drukowanych w niewielkich nakładach 100–300 egz.) praktycznie się nie zdarzało. Jego twórczość cieszyła się dużym uznaniem polskich krytyków i twórców, a on sam stał się częstym gościem w Warszawie. W 1938 został uhonorowany Srebrnym Wawrzynem PAL, w tym samym roku otrzymał też nagrodę literacko-artystyczną miasta Poznania. Przez pewien czas redagował ukazujące się jako organ ZZLP „Życie Literackie”, był też w komitecie czwartków literackich ZZLP. W czasie wojny przebywał najpierw w Warszawie, a potem został wywieziony do obozu pracy w Cottbus. Po powrocie do Poznania objął prezesurę ZLP i stanowisko redaktora naczelnego nowego „Życia Literackiego”.

Pracował też w Teatrze Nowym. W latach pięćdziesiątych popadł w konflikt ze środowiskiem literatów i władzami (w rezultacie w nie do końca jasnych okolicznościach znalazł się w szpitalu psychiatrycznym).

**Aleksander Janta-Połczyński** urodził się w 1908 roku w Poznaniu, zmarł w 1974 w Southampton (USA). Pochodził z rodziny ziemiańsko-inteligenckiej. Jego ojciec miał własną praktykę lekarską. Janta-Połczyński nie spędził wiele czasu ani na uniwersytecie w Poznaniu, ani w samym Poznaniu, nieustannie udając się w kolejne podróże (Francja, Anglia, Stany Zjednoczone). W 1932 wyprowadził się na kilka miesięcy do Warszawy, gdzie pracował jako sekretarz redagowanej przez Kazimierza Wierzyńskiego „Kultury”. Następnie odbył podróż do Rosji, a potem na stałe wyjechał za granicę w charakterze korespondenta prasowego. Był w Japonii, Abisynii, Indiach, Afganistanie, krajach wschodnio-południowej Azji, Chinach, Mongolii. Od 1938 roku pracował jako impresario hinduskiego tancerza Ramy Gopala, z którym wyjeżdżał na Hawaje, do Hollywood i Paryża; pomiędzy tymi licznymi egzotycznymi podróżami z rzadka gościł w Poznaniu. Już swoje pierwsze zagraniczne wojaże Janta-Połczyński wykorzystał jako okazję do podjęcia pracy dziennikarsko-reporterskiej, publikując w czasopismach krajowych relacje z Francji i Ameryki. Odbyte przed drugą wojną podróże zaowocowały nie tylko serią reportaży i artykułów prasowych, lecz także ośmioma książkami, z których wymienić warto chociażby tomy *Patrzę na Moskwę* (1933) czy *Odkrycie Ameryki* (1936). Janta-Połczyński był także autorem kilku tomów wierszy, poematów, zbioru nowel i dramatu. Wojna zastała go w Paryżu, gdzie przyjechał ze stworzonym przez siebie w Indiach zespołem baletowym. Zgłosił się do formowanych we Francji oddziałów polskich. W czasie kampanii francuskiej był korespondentem wojennym. Po kapitulacji Francji dostał się do niewoli. Udało mu się uciec i po wielu perturbacjach, już jako wysłannik francuskiego i polskiego ruchu oporu, przedostał się do Londynu. Następnie był korespondentem wojennym w Nowym Jorku (Polish Information Center). W 1944 r. wrócił do Europy i brał udział w walkach w Belgii i Holandii. Od 1942 współpracował z polskimi czasopismami wydawanymi w Wielkiej Brytanii. Janta-Połczyński był jednym z bardziej znanych intelektualistów emigracyjnych oraz działaczem polonijnym. Od 1945 r. mieszkał na stałe w Stanach Zjednoczonych. Pracował m.in. w polskiej radiostacji w Buffalo, Fundacji Kościuszkowskiej i Fundacji im. Paderewskiego; był inicjatorem powołania Funduszu Skarbów Wawelskich, członkiem polskiego oddziału amerykańskiego PEN Clubu. Po 1960 prowadził w Nowym Jorku antykwariat druków słowiańskich razem z Aleksandrem Hertzem (polski socjolog żydowskiego pochodzenia, teoretyk teatru, eseista). Sam był bibliofilem i kolekcjonerem, zwłaszcza amerykańskich poloników. Publikował m.in. w „Kulturze” Giedroycia, londyńskich „Wiadomościach” oraz „Oficynie Poetów i Malarzy”. Wydawał reportaże, eseje, wspomnienia, wiersze własne i przekłady, krótkie i dłuższe utwory prozatorskie, dramaty. Jego teksty angielskie dotyczyły głównie udziału Polaków w wojnie oraz życia kulturalnego i społecznego Polonii. Tym tematом poświęcane były też serie wygłaszanych przez niego za granicą odczytów.

**Józef Kisielewski** urodził się w 1905 roku pod Przemyślem, zmarł w 1966 w Bandon (Irlandia). Był synem zawodowego oficera. Naukę rozpoczął w Krakowie, a maturę zdał w gimnazjum w Grudziądzu. W 1924 r. rozpoczął studia polonistyczne, najpierw na

Uniwersytecie Jagiellońskim, od 1925 na Uniwersytecie Poznańskim, gdzie w roku 1929 uzyskał magisterium. Należał do grupy Łoża i był redaktorem pierwszego „Życia Literackiego”, bardzo cennym dla grupy z uwagi na swoje wcześniejsze doświadczenie w wydawaniu czasopism. Już jako student był redaktorem naczelnym „Promienia” i „Przeglądu Oświatowego”, będących organami Towarzystwa Czytelni Ludowych, z którym Kisielewski współpracował jeszcze jako uczeń grudziądzkiego gimnazjum (w 1930 wydał książkę poświęconą TCL pt. *Światła w mroku. Pięćdziesiąt lat pracy Towarzystwa Czytelni Ludowych 1880–1930*). Od 1928 r. pracował w Księgarni św. Wojciecha. Rok później został sekretarzem redakcji „Przewodnika Katolickiego”, a w latach 1931–1939 był redaktorem naczelnym „Tęczy” (po Emilu Zegadłowiczu i Jerzym Drobniku). Publikował ponadto na łamach „Głosu Narodu” oraz „Prosto z Mostu” – tu ukazały się pierwotnie jego powieść pt. *Powrót* oraz reportaże z podróży do hitlerowskich Niemiec, tej samej, której pokłosiem była książka *Ziemia gromadzi prochy*, wydana w 1939 roku. Przez ten właśnie zbiór reportaży dokumentalno-historycznych zmuszony był uciekać z Polski po wybuchu drugiej wojny światowej. Przedostał się do Rumunii i został kierownikiem placówki MSW działającej przy konsulacie RP (wydał w tym czasie studium *Droga do Polski. Rozważania aktualne*), z którą ewakuowany był do Turcji i Jerozolimy. Potem przedostał się do Londynu, gdzie został przydzielony do polskiej sekcji BBC. Cały czas publikował jednocześnie w czasopiśmie emigracyjnych. Po 1945 r. pozostał w Anglii, gdzie współzakładał Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W latach czterdziestych redagował „Przegląd Polski”, a w 1949 objął kierownictwo Katolickiego Ośrodka Wydawniczego „Veritas”, w ramach prac którego stworzył serię wydawniczą „Biblioteka Polska”. Powołał też do życia „Gazetę Niedzielną”. Po odejściu w 1960 z „Veritasu” wznowił i redagował „Wiadomości Literackie” (organ Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii). Na emigracji kontynuował też swą działalność publicystyczną oraz pisarską, wracając m.in. to tematów poruszonych w zbiorze *Ziemia gromadzi prochy* – w 1952 roku wydał pracę *Historyczne i kulturalne znaczenie Ziemi Odzyskanych*.

**Tadeusz Kraszewski** urodził się w 1903 r. w Kole, zmarł w 1973 w Poznaniu. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Jego ojciec piastował stanowisko naczelnika Izby Skarbowej. W czasie pierwszej wojny światowej Kraszewski mieszkał wraz z rodziną w Moskwie i Petersburgu, uczęszczał do petersburskiego gimnazjum. W 1918 r. wrócił do kraju. Jako ochotnik wziął udział w wojnie bolszewickiej. W roku 1922 zdał maturę w gimnazjum w Kole, a następnie studiował polonistykę – w latach 1923–1925 na Uniwersytecie Warszawskim, a od 1925 do 1928 na Uniwersytecie Poznańskim. Należał do studenckiej grupy literackiej Łoża. Publikował w związanych z jej środowiskiem pismach: „Życiu Literackim” i „Promie”. Od 1929 r. był publicystą „Kuriera Poznańskiego” oraz członkiem Syndykatu Dziennikarzy Polskich. Pracował też jako redaktor w należących do tego samego koncernu co „Kurier” „Ilustracji Polskiej” i „Przeglądzie Oświatowym”. W latach trzydziestych został szefem działu kultury i sztuki „Kuriera Poznańskiego” oraz felietonistą „Tęczy”. Literacko udzielał się, występując w kabarecie Klubu Szyderców i pisząc powieści popularne. W czasie okupacji przebywał w Jędrzejowie i Warszawie, wcześniej zaś brał udział w kampanii wrześniowej. Był współtwórcą konspiracyjnego Stowarzyszenia Dziennikarzy Ziemi Zachodnich i tajnego uniwersytetu oraz wykładowcą kursów dziennikarskich, publikował w prasie podziemnej. Wrócił do Poznania w 1945 roku. W latach czterdziestych współtworzył Zachodnią Agencję Prasową, a w pięćdziesiątych

Wydawnictwo Poznańskie. Pracował w Polskiej Agencji Interpress, jako kierownik studium dziennikarskiego na uniwersytecie, pewien czas także jako urzędnik oraz korektor. Jednocześnie pisywał cały czas dla różnych pism. Udzielał się w ruchu stowarzyszeniowym dziennikarzy oraz Oddziale Poznańskim ZLP. Publiczność literacka w tamtym okresie znała go przede wszystkim jako autora utworów dla dzieci: *Robin Hooda i Marianny* (1948 jako dodatek do „Głosu Wielkopolskiego”, 1949 jak wydanie osobne), *Wozu wagantów* (1956), *Pana Filipa z Konopi. Powieści z czasów saskich* (1964).

**Czesław Latawiec** urodził się w 1902 r. w Sandomierzu, zmarł w 1986 w Poznaniu. Jego ojciec był właścicielem gospodarstwa rolnego, a jednocześnie pracował jako technik przy regulacji Wisły, z racji czego gospodarką zajmowała się głównie matka. Latawiec uczył się w sandomierskim gimnazjum i tamże w 1923 r. zdał maturę. Jesienią tego samego roku zapisał się na Wydział Filologiczny Uniwersytetu Poznańskiego. W trakcie studiów pełnił przez rok funkcję prezesa Koła Polonistów (w 1925, po rezygnacji Jana Marczyńskiego oraz krótkiej prezesurze Michała Kozłowskiego) oraz redaktora odpowiedzialnego wydawanego przez nie pisma „Nowe Wici”, którego trzy numery ukazały się w 1926 r. (redaktorem naczelnym był Stefan Balicki). Latawiec współtworzył też grupę Łoża oraz wydawane przez jej środowisko pismo „Życie Literackie”. Po czterech latach ukończył studia i zatrudnił się jako nauczyciel w żeńskim seminarium nauczycielskim w Poznaniu. Pracę dydaktyczną starał się łączyć z pracą naukową. Ukończywszy studia, nadal utrzymywał kontakt z Kołem Polonistów. W 1929 r. Latawiec otrzymywał stypendium naukowe, a rok później obronił doktorat poświęcony *Dziadom Mickiewicza*. Recenzentami pracy zatytułowanej „*Dziady*” *Adama Mickiewicza. Nowe oświetlenie problemów* (i wydanej w 1929 w Poznaniu pod tym samym tytułem) byli Tadeusz Grabowski i Roman Pollak. Od września 1930 r. do wybuchu wojny Latawiec pracował jako nauczyciel języka polskiego i historii w poznańskim Gimnazjum im. Marii Magdaleny. Przed wojną prócz rozprawy o *Dziadach* wydał pracę o Wyspiańskim (*Walka o duszę narodu w twórczości Stanisława Wyspiańskiego*, 1930), dwa dramaty tegoż we własnym opracowaniu (*Wesele, Warszawa-wianka*), opracowanie *Anielki* oraz dwa tomy (pierwszy i czwarty) z planowanego cyklu poświęconego Norwidowi (*Cyprian Kamil Norwid i jego czasy. Pierwsze dziesięciolecie twórczości Norwida*, cz. I i IV, 1938). Ponadto Latawiec na zaproszenie mieszkającego wówczas w Poznaniu Artura Górskiego zajmował się wraz z nim niewydanymi pismami Tadeusza Micińskiego, których opracowanie zlecił Górskiemu Związek Zawodowy Literatów Polskich. Latawiec polecił do pomocy prof. Dobrzycki. Przygotowany wspólnie z Górskim pierwszy tom *Pism pośmiertnych* Micińskiego wyszedł w 1931 roku. Tekę z pozostałymi ineditami będącymi w trakcie opracowywania spłonęła w mieszkaniu Latawca podczas drugiej wojny światowej. Latawiec w czasie wojny prowadził tajne komplety, a po 1945 r. brał udział w organizacji polskiej szkoły w Wielkopolsce. W latach pięćdziesiątych z powodów politycznych odszedł ze stanowiska wizytatora szkolnego i powrócił do nauczania. Był polonistą w III LO im. Kasprzaka, a potem Liceum im. Dąbrowki. Uczennica Latawca, pisarka Małgorzata Musierowicz, wzorowała na jego osobie postać profesora Dmuchawca, pojawiającą się w powieściach z cyklu *Jeżycjada*.

**Jadwiga Popowska** urodziła się w 1901 r. w Łodzi, zmarła w 1983 w Poznaniu. Pochodziła ze zubożałej rodziny szlacheckiej, a jej ojciec pracował jako urzędnik. Ukończyła

gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim. W Poznaniu mieszkała od 1920 r., a na uniwersytet (polonistyka) zapisała się jako wolny słuchacz w 1922; należała do grupy Łoża. Była poetką – wiersze publikowała w „Życiu Literackim”, „Tęczy”, „Ilustracji” i „Kurierze Poznańskim”. Pracowała w Polskim Czerwonym Krzyżu, a potem jako korektorka, redaktorka i felietonistka w „Gazecie Powszechnej”. Od 1934 r. była zatrudniona w redakcji „Dziennika Poznańskiego”, najpierw w dziale lokalnym, a potem w dziale literatury, nauki i sztuki, którym kierowała od 1937 roku. Należała do ZZLP i Związku Dziennikarzy. W 1937 roku ukazał się jej debiutancki zbiór wierszy *Przed nocą*, do którego przedmowę napisał Konstanty Troczyński i za który w 1939 r. otrzymała nagrodę poznańskiego ZZLP. W czasie wojny wysiedlona do Piotrkowa Trybunalskiego, potem przebywała w Opolskiem, działała w AK. Po 1945 wróciła do Poznania i podjęła zatrudnienie w Bibliotece Miejskiej im. Raczyńskich. Pracowała też jako korektorka w „Tygodniku Zachodnim” i „Głosie Wielkopolskim”.

**Władysław Tosik** urodził się w 1905 r. w Łodzi, zmarł w 1977 w Warszawie. Był synem właściciela składu obuwniczego. W Łodzi ukończył gimnazjum i zdał maturę (1924). Planował studia na politechnice tekstylnej (jedynej takiej w Europie) w belgijskim Verviers, ale na kilka dni przed wyjazdem musiał zrezygnować. Aby nie tracić roku, postanowił zapisać się na uniwersytet w Warszawie, ale ostatecznie, z braku miejsc, zdecydował się wstąpić na Wydział Humanistyczny w Poznaniu, gdzie studiował polonistykę (w roku akademickim 1926/27 był prezesem Koła Polonistów, bardzo aktywnym) i historię. W 1927 porzucił uniwersytet na rzecz ponownie otwartej przy Teatrze Polskim w Poznaniu Szkoły Dramatycznej. W latach trzydziestych zmienił nazwisko na Hańcza i pod nim występował potem na deskach polskich teatrów i w filmach (sławę przyniosły mu role Kargula w *Samych swoich*, Boryny w *Chłopach*, ks. Janusza Radziwiłła w *Potopie*). Debiutował jeszcze jako słuchacz studium w niewielkich rolach na scenie Teatru Polskiego w Poznaniu. Już po roku uzyskał angaż, a egzamin zawodowy zdawał po kolejnym sezonie już jako ekstern. Niebawem wyjechał z Poznania, a po odbyciu krótkiej służby wojskowej występował w teatrach m.in. w Katowicach, Toruniu i Łodzi (w zespole ZASP Stanisławy Wysockiej). W latach 1933–1937 znów zaangażował się w Poznaniu. Potem ponownie w Łodzi (u Leona Schillera). Do Poznania na stałe już nie wrócił. W 1948 r. rozpoczął pracę w Teatrze Polskim w Warszawie, gdzie występował aż do śmierci. Był też wykładowcą warszawskiej PWST.

**Konstanty Troczyński** urodził się w 1906 r. w Częstochowie, rozstrzelany w obozie Auschwitz w 1943. Był absolwentem poznańskiego Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego (wcześniej uczęszczał do szkoły średniej w Częstochowie i Łodzi), a następnie studentem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Poznańskiego, na który wstąpił w 1925 roku. Studiował polonistykę (był uczestnikiem seminarium Tadeusza Grabowskiego) i socjologię (pod kierunkiem Floriana Znanickiego). Troczyński był aktywnym członkiem poznańskiego Koła Polonistów, grupy Łoża i redakcji związanego z nią pisma „Życie Literackie”. Doktoryzował się w 1929 r. na podstawie rozprawy *Teoria poetyki. Szkic z zakresu metodologii nauki o literaturze* (jej fragment pt. *Przedmiot i podział nauki o literaturze* drukowany był w *Księdze pamiątkowej Koła Polonistów UP* w 1931). Promotorem jego pracy był Tadeusz Grabowski, a recenzentami Florian Znanicki i Michał Sobeski. Na

przełomie lat trzydziestych Troczyński trzykrotnie przebywał na rocznych stypendiach Funduszu Kultury Narodowej. Znaczną część tego czasu spędził na dalszych studiach w Paryżu, Lipsku i Berlinie. Był współpracownikiem „Dziennika Poznańskiego”, „Promu”, „Nowego Nurtu”, „Tęczy” i wznowionego w połowie lat trzydziestych przez ZZLP „Życia Literackiego”. Publikował głównie recenzje literackie i teatralne, a także teksty publicystyczne. Ponadto pracował krótko jako nauczyciel, w Gimnazjum im. Marcinkowskiego (1930–1931) i Gimnazjum im. Paderewskiego (1932–1934). Od 1934 r. był przez 3 lata zatrudniony w poznańskiej rozgłośni Polskiego Radia jako referent prasowy i kierownik literacki. W latach trzydziestych dał się poznać jako jeden z reformatorów poznańskiego oddziału ZZLP (był jego wiceprezesem) oraz współorganizator słynnych wieczorów czwartkowych odbywających się w Pałacu Działyńskich; był też szefem sekcji literackiej Towarzystwa Współpracy Kulturalnej, które urządzało środy literackie w Salonie 35. W tym okresie nadal działał również w Kole Polonistów, szefując sekcji teorii literatury. Był drugą w Polsce, po Stefanii Skwarczyńskiej, osobą, która habilitowała się z zakresu teorii literatury i metodologii badań literackich. Jego pierwszy wniosek o habilitację na podstawie rozprawy *Elementy form literackich* (1936) został odrzucony. Ostatecznie habilitował się w 1939 r. na podstawie dwóch innych prac: *Rozprawy o krytyce literackiej* (1931) oraz książki *Artysta i dzieło. Studium o „Próchnie” Wacława Berenta* (1938). Przed wojną wyszła jeszcze rozprawa *Zagadnienia dynamiki poezji* (1934) i szkice literackie *Od formizmu do moralizmu* (1935), niemal gotowy do wydania był też zbiór artykułów i szkiców *Zoil*.

**Jan Ulatowski** urodził się w 1907 r. w Poznaniu, a zmarł w 1997 w Menton (Francja); był synem znanego poznańskiego fotografa Romana Ulatowskiego. Ukończył Gimnazjum im. Marcinkowskiego w Poznaniu, a w latach 1927–1929 i 1931–1934 studiował socjologię i filozofię na Uniwersytecie Poznańskim. Jeden z najbardziej aktywnych członków grupy Łoża. Publikował głównie w „Życiu Literackim” i „Promie”. Przed 1939 r. pracował jako attaché prasowy ambasady w Budapeszcie. Podczas II wojny światowej służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich i pracował w redakcji „Orła Białego”. Po wojnie zamieszkał we Francji, gdzie zatrudnił się jako nauczyciel niemieckiego. Zasłużył się jako działacz emigracyjny i publicysta paryskiej „Kultury”; pisał m.in. na temat sztuki współczesnej (sam był utalentowanym rysownikiem i fotografem). Jego żoną była Aniela (Nela) Micińska, siostra Bolesława Micińskiego.